

dr. Damjan Možina

Delodajalci in posledice prometnih nesreč

Nadomestilo plače v času nezmožnosti za delo, ki je posledica škodnega dogodka, za katerega odgovarja tretja oseba

1. Uvod
2. Sodna praksa: delodajalec nima pravice do povrnitve »škode«
3. Kritika stališča sodne prakse
4. Subrogacijski učinek na podlagi splošnih pravil obligacijskega prava
5. Sklep

Povzetek

Ena od posledic poškodb v prometnih nesrečah je lahko tudi začasna nemožnost za delo. Če je oškodovanec zaposlen, mu mora nadomestilo plače v času do 30 delovnih dni. Če je oškodovanec delodajalec, za daljšo odsotnost ta obveznost bremeni ZZS. Odsotnosti izplačevati delodajalec, za daljšo odsotnost ta obveznost bremeni ZZS. Kadar je za prometo nesrečo odgovorna tretja oseba, ima ZZS glede izplačane nadomestila (pavšalno) regresno pravico nasproti zavarovalnici, pri kateri je imel povzročitelj zavarovano avtomobilsko odgovornost. V skladu z ozko in formalistično razlago predpisov, ki prevladuje v sodni praksi, pa delodajalec takšne pravice nima. V tem delu sta zavarovalnica in tudi povzročitelj nesreče razbremenjena odgovornosti. Prispevek predstavlja pravni kontekst in opozarja na nekonstentnost te, do delodajalcev nepravične rešitve, ki nasprotuje načelom odškodninskega prava in odstopa od rešitev v primerjalnem pravu. Ne glede na odsotnost izrecnih določb v ZOZP povrnitveni zahtevki izhajajo iz splošnih pravil obligacijskega prava o subrogaciji.

Ključne besede: prometne nesreče, začasna nemožnost za delo, nadomestilo plače, obvezno avtomobilsko zavarovanje, regres, subrogacija, škoda, odškodnina

Zveza: 18. člen ZOZP, 131., 174. in 275. člen OZ, 86. člen ZZVZZ

Abstract

A consequence of a road traffic accident can also be temporary incapacity for work. If the injured person is employed, the employer must pay wage compensation for up to 30 working days; afterwards this duty goes over to the State health insurance carrier. If a third person is liable for the accident (tortfeasor), the latter has a subrogation right against its motor liability insurance, albeit in a form of a lump sum. However, according to the narrow and formalistic interpretation, prevailing at the courts, an employer does not have such a right. Consequently, the tortfeasor and its insurance company are partially exempt from liability. The article presents the legal context and points out the inconsistency of this solution, which is unfair against employers and deviates from the basic principles of tort law. Notwithstanding the absence of express provisions, the right

Damjan MOŽINA, doktor pravnih znanosti, izredni profesor na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani, kontaktni naslov: damjan.mozina@pf.uni-lj.si

of the employer to claim back the wage compensation can be derived from the general rules of the law of obligations on subrogation.

Key words: road traffic accidents, temporary incapacity for work, wage compensation, motor liability insurance, recourse, subrogation, damages, compensation

1. Uvod

Kdor drugemu povzroči škodo in zanjo odgovarja, jo mora povrniti.¹ Škoda se povrne v celoti, s povrnitvijo premoženjske škode naj bi bil oškodovanecv premoženjski položaj tak, kot je bil pred škodnim dogodkom – ne sme biti slabši, boljši pa tudi ne (načelo totalne reparacije).² V okvir premoženjske škode zaradi telesne poškodbe, okvare zdravja ali smrti spadajo stroški zdravljenja in drugi potrebni stroški, zasluzek, izgubljen zaradi nezmožnosti za delo med zdravljenjem, stroški zaradi povečanih potreb, škoda zaradi zmanjšanja možnosti za nadaljnji razvoj in napredovanje, pa tudi stroški pogreba.³

Kadar je škoda nastala z uporabo motornega vozila, to je v prometni nesreči,⁴ je oškodovancu poleg povzročitelja neposredno odgovorna tudi zavarovalnica. Tako zaradi varstva oškodovanca kot tudi povzročitelja škode je namreč predpisano obvezno zavarovanje avtomobilske odgovornosti. Zavarovalnica, pri kateri je imel povzročitelj zavarovano odgovornost, odgovarja v mejah njegove odgovornosti, a ne neomejeno, temveč le do višine predpisane zavarovalne vsote.⁵

Pri odpravi škode iz prometnih nesreč v pomembnem delu sodelujejo tudi nosilci socialnih zavarovanj.⁶ Tako bo recimo oškodovancu, ki je poškodovan v prometni nesreči in je obvezno zdravstveno zavarovan, državna zdravstvena zavarovalnica (Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije – ZZS) nudila potrebne zdravstvene

¹ Glej prvi in drugi odstavek 131. člena Obligacijskega zakonika (OZ), Ur. l. RS, št. 97/07 – uradno prečiščeno besedilo.

² Glej 169. člen OZ.

³ Prispevek obravnava premoženjsko škodo v primeru telesne poškodbe ali okvare zdravja, zato bomo vprašanja, povezana s povrnitvijo premoženjske škode, povezane s poškodbami vozil in drugih stvari, ter nepremoženjske škode pustili ob strani.

⁴ Zakon o pravih cestnega prometa (ZPrCP), Ur. l. RS, št. 109/10, 57/12, 63/13, v prvem odstavku 109. člena opredeljuje prometno nesrečo kot nesrečo na javni cesti ali nekategorizirani cesti, ki se uporablja za javni cestni promet, v kateri je bilo udeleženo vsaj eno premikajoče se vozilo in je v njej najmanj ena oseba umrla ali je bila telesno poškodovana ali je nastala materialna škoda.

⁵ Glej 19. člen Zakona o obveznih zavarovanjih v prometu (ZOZP), Ur. l. RS, št. 93/07, 40/12 – ZUJF. Predpisana zavarovalna vsota za škodo zaradi smrti, telesne poškodbe in prizadetega zdravja, ki izvira iz posameznega škodnega dogodka ne glede na število oškodovancev, znaša 5.000.000 evrov, za škodo zaradi uničenja ali poškodovanja stvari, ki izvira iz posameznega škodnega dogodka, ne glede na število oškodovancev, pa 1.000.000 evrov.

⁶ Glej D. Možina, S. Lipužič, Subrogacijski zahtevki nosilcev socialnih zavarovanj proti zavarovalnici pri obveznem zavarovanju avtomobilske odgovornosti, Delavci in delodajalci, 4/2014, str. 380 in naslednje.

in druge storitve ter mu za čas nezmožnosti za delo (za odsotnost nad 30 delovnih dni) zagotovila nadomestilo plače.⁷ Določene dajatve lahko na podlagi dopolnilnih in dodatnih zdravstvenih zavarovanj oškodovancem (zavarovancem) zagotavljajo tudi zasebne zdravstvene zavarovalnice. Nadalje, če bo oškodovanec zaradi prometne nesreče postal upravičen na primer do invalidske pokojnine, invalidnine ali dodatka za pomoč in postrežbo, mu bo te zagotavljal ZPIZ, ki bo, če bo oškodovanec zaradi nesreče umrl, njegovim svojem potencialno izplačeval tudi družinsko pokojnino. Zagotavljanje socialnih dajatev in storitev ni odvisno od tega, kako je prišlo do nesreče oziroma kdo zanjo odgovarja.

Del posledic prometne nesreče nosi tudi delodajalec: če je oškodovanec v delovnem razmerju, ima zaradi nezmožnosti za delo, ki je posledica nesreče, določene pravice tudi nasproti svojemu delodajalcu. Predvsem je to pravica do odsotnosti z dela ter do nadomestila plače v času odsotnosti. Slednje mu mora delodajalec zagotoviti za odsotnosti, krajše od 30 delovnih dni, skupno do 120 dni na leto.⁸ Gre za delavčovo pravico iz delovnega razmerja (glej 137. člen ZDR-1), ki ni odvisna od tega, kako je prišlo do nezmožnosti za delo, priznana pa je tudi, ko je vzrok poškodba ali bolezen izven dela.⁹ Delodajalec nadomestila ne more zmanjšati, če je recimo delavec (so)odgovoren za nesrečo.¹⁰ Poleg tega mora delodajalec trpeti delavčovo odsotnost oziroma mora glede na okoliščine morebiti plačati nadomestnega delavca. Ker nadomestilo plače v primeru poškodbe izven dela, ki ga izplača delodajalec, obsega le del (70 odstotkov) delavčeve prejšnje plače, ima delavec v skladu z načelom totalne reparacije škode pravico do povzročitelja in zavarovalnice zahtevati povrnitev razlike do njegove celotne prejšnje plače (100 odstotkov).

Omenjeni zahtevki – odškodninski zahtevki delavca (oškodovanca) nasproti povzročitelju škode ter nasproti zavarovalnici, njegovi zahtevki nasproti skupnosti zdravstvenega in pokojninskega zavarovanja ter njegov zahtevki nasproti delodajalcu – izhajajo iz različnih predpostavk ter pravnih podlag in imajo različne cilje. Ker pa vsi – čeprav vsak na svoj način in v svojem obsegu – prispevajo k povrnitvi škode, je med njimi potrebna koordinacija, da se preprečijo nezaželeni rezultati. To koordinacijo dosegamo s pravili o subrogaciji oziroma regresu ali drugimi funkcionalno

⁷ Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (ZZVZZ), Ur. l. RS, št. 72/06 – uradno prečiščeno besedilo, 114/06 – ZUTPG, 91/07, 76/08, 62/10 – ZUPJS, 87/11, 40/12 – ZUJF, 21/13 – ZUTD-A, 91/13, 99/13 – ZUPJS-C, 99/13 – ZSVarPre-C in 111/13 – ZMEPIZ-1.

⁸ Glej tretji odstavek 137. člena Zakona o delovnih razmerjih (ZDR-1), Ur. l. RS, št. 21/13, 78/13 – popr.

⁹ Res pa je, da vzrok vpliva na višino nadomestila: pri poškodbah izven dela je delavec upravičen do nadomestila v višini 70 odstotkov plače, medtem ko je v primeru odsotnosti zaradi poškodbe ali bolezni, ki so nastale pri delu ter pri določenih izrazito človekoljubnih dejavnostih (krvodajalstvo, presaditev organov) deležen ugodnejše obravnave.

¹⁰ Primerjaj sklep VS III lps 1/2014 z dne 25. februarja 2014; šlo je za vprašanje, ali se pri regresnem zahtevku ZZS zoper delodajalca za stroške zdravljenja (kadar gre za »škodno« nastalo pri delu ali v zvezi z delom) upošteva morebitna soodgovornost oškodovanca za škodni dogodek. Sodišče je odgovorilo, da se v primeru, ko se ugotovi deljena odgovornost delavca, regresni zahtevki zavoda zmanjša na del, za katerega odgovarja delodajalec.

enakimi instituti.¹¹ Kadar za škodo oziroma potrebo po dajatvah in storitvah odgovarja tretja oseba (povzročitelj škode), je namreč treba preprečiti, da bi dajatve in storitve, ki jih zagotavljajo nosilci socialnih zavarovanj in se financirajo s prejemki ter iz proračuna, razbremenile odgovorno osebo.¹² Prav tako je treba preprečiti, da bi oškodovanec lahko povrnitev iste škode zahteval večkrat.¹³ Koordinacija je namreč njena tudi čim pravičnejši in čim bolj učinkoviti porazdelitvi škodnih tveganj.

Na podlagi omenjenih razlogov lahko v primeru, ko je za dogodek, v katerem je nastala poškodba, okvara zdravja ali smrt, skratka potreba po zdravstvenih storitvah oziroma dajatvah, ki jih je nudil ZZS, civilnopravno odgovorna tretja oseba, ZZS od nje zahteva povrnitev.¹⁴ Če je do dogodka prišlo z uporabo prometnega sredstva in zanj odgovarja tudi zavarovalnica (obvezno zavarovanje), potem lahko ZZS povrnitev zahteva le od zavarovalnice.¹⁵ Za ta primer pa ZOZP v četrtem do sedmem odstavku 18. člena namesto zahtevka v višini stroškov izplačanih dajatev oziroma opravljenih zdravstvenih storitev predvideva pavšalni regresni zahtevek v višini 8,50 odstotka obračunanih bruto premij obveznega zavarovanja, s čimer se šteje vsa »škoda« ZZS zaradi smrti ali poškodb zavarovanih oseb za poravnano.¹⁶ V vseh drugih primerih, v katerih tretja oseba civilnopravno odgovarja za začasno delovno nemožnost delavca (torej vse, razen prometnih nesreč), ima ZZS pravico zahtevati izplačano nadomestilo plače (od 30. dne dalje) nazaj na podlagi drugega odstavka 86. člena ZZVZ. Tudi Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje (ZPIZ) lahko zahteva povrnitev od odgovorne osebe in njene zavarovalnice.¹⁷

Čeprav zakoni (ZZS, ZOZP, ZPIZ-2) uporabljajo terminologijo odškodninskega prava (ZZS zahteva povrnitev »škoda«), gre v bistvu za subrogacijski zahtevek oziroma zakonito cesijo (*cessio legis*): v obsegu, kot ZZS oziroma ZPIZ zagotovi dajatve ali storitve zavarovancu (oskudovancu), stopita v njegov položaj in lahko zahtevata povrnitev od odgovorne osebe oziroma zavarovalnice.

¹¹ Glej D. Možina, S. Lipužič, navedeno delo, str. 382.

¹² H. Kater v Kasselers Kommentar zum Sozialversicherungsrecht, 2013, par. 116 SGB, r. št. 7. Glej tudi T. Breikreuz v B. Diering, H. Timme, D. Waschull (ur.), Sozialgesetzbuch X, Lehr- und Praxiskommentar, Nomos, 2004, par. 116 SGB, r. št. 2, str. 645.

¹³ H. Kater, navedeno delo, r. št. 5; R. Waltemann v Kreikebohm, Kommentar zum Sozialrecht, 3. izd., 2013, SGB X par. 116, r. št. 1; glej tudi S. Lohse v W. Ernst (ed.), The development of traffic liability, Cambridge University Press, 2010, str. 105.

¹⁴ Prvi odstavek 168. člena ZZVZ.

¹⁵ To izhaja iz prvega odstavka 168. člena ZZVZ.

¹⁶ Pavšalno plačilo med drugim odpira vprašanje morebitnega regresa zavarovalnice nasproti povzročitelju po 7. členu ZOZP. Kako lahko zavarovalnica v primerih, ko ima pravico regresa nasproti zavarovancu (povzročitelju nesreče pod vplivom alkohola, pobeg s kraja dejanja ter drugih primerih iz 7. člena ZOZP), to uveljavlja, če (vsi) glede škode zaradi smrti in poškodb (oseb) škode sploh ni povrnila konkretnemu oškodovancu, ampak abstraktno?

¹⁷ Glej ZPIZ-2.

¹⁸ O terminologiji in pravni naravi glej D. Možina, S. Lipužič, navedeno delo, str. 382–383 ter 390–393.

Drugeče od ZZS in ZPIZ pa predpisi takšne pravice izrecno ne podeljujejo delodajalcu, ki delavcu zagotovi nadomestilo plače. Ali to pomeni, da mora delodajalec nositi del bremena škode, čeprav jo je povzročila tretja oseba, ki zanjo civilnopravno odgovarja? Ta prispevek se ukvarja z odgovorom na to vprašanje.

2. Sodna praksa: delodajalec nima pravice do povrnitve »škoda«

Glede na dostopno sodno prakso delodajalec nima vrnitvenega zahtevka, niti v smislu subrogacijskega niti v smislu odškodninskega zahtevka. Sodišča so zavzela stališče, da so do »povrnitve škode« načeloma upravičeni le neposredni oškodovanci, to je »tisti, ki so bili neposredno udeleženi v škodnem dogodku«, »posredni« oškodovanci pa le, če je tako določeno v ZOZP ali v drugem zakonu.¹⁹ Takšna izrecna zakonska podlaga obstaja v ZOZP le glede »odškodninskih« zahtevkov zavodov za zdravstvo in pokojninsko zavarovanje ter »subrogacijskih« zahtevkov zavarovalnic za dodatno zdravstveno zavarovanje, ne pa tudi glede zahtevkov delodajalcev.²⁰

Na enaki logiki ter razlikovanju posrednih oškodovancev od neposrednih temelji tudi odločba Ustavnega sodišča.²¹ Tako kot redna sodišča je tudi Ustavno sodišče zavzelo stališče, da 18. člen ZOZP taksativno ureja regresne zahtevke zoper zavarovalnice pri obveznem zavarovanju avtomobilske odgovornosti AO.²² V opombi je Ustavno sodišče mimogrede pojasnilo, da se pri tem ne ukvarja z vprašanjem, ali pravni red v vsakem primeru izključuje možnost povrnitve navedenih »škoda« tudi drugim posrednim oškodovancem, ki jih ne varujejo izpodbijane določbe, saj da take izrecne določbe ni. Ustavno sodišče je zavrnilo pobudo za začetek postopka presoje ustavnosti 15. in 18. člena ZOZP, ki je temeljila na mnenju pobudnika, da so delodajalci v neenakopravnem položaju glede na ZZS, ZPIZ in zavarovalnice, ki ponujajo dodatno zdravstveno zavarovanje, kar naj bi bila kršitev načela enakopravnosti iz 14. člena Ustave RS. To je utemeljilo s posebnim javnim interesom za finančno stabilnost zavodov socialnega zavarovanja ter zdravstvenih zavarovalnic.

3. Kritika stališča sodne prakse

Za stališče, ki so ga zavzela sodišča, govorijo bolj formalistični kot pa vsebinski argumenti. V zvezi z vprašanjem pravne podlage velja opozoriti, da na podlagi določbe prvega odstavka 18. člena ZOZP, po kateri so z zavarovanjem avtomobilske odgovornosti »kriti tudi odškodninski zahtevki« zavodov za socialna zavarovanja, v drugem odstavku 18. člena pa »tudi subrogacijski zahtevki zavarovalnice«, ni mogoče sklepati, da so regresni oziroma subrogacijski (oziroma odškodninski) zahtevki zoper zavarovalnico pri obveznem zavarovanju AO v ZOZP urejeni taksativno in da

¹⁹ Glej denimo sodbo VSL I Cpg 127/2002 z dne 2. decembra 2003.

²⁰ Sodba VSK Cpg 129/2008 z dne 6. februarja 2009.

²¹ Sklep US U-I-1/116/09-6, Up-495/09-6 z dne 20. maja 2010. Glej op. št. 4.

²² Glej tudi stališče G. Ristin, v komentarju ZOZP, ki ga je izdalo združenje zavarovalnic, Slovensko zavarovalno združenje, 2008, avtorji: G. Ristin, T. Korbar, S. Simoniti, 18. člen, str. 122 in naslednje.

so vsi drugi oziroma drugačni zahlevki izključeni. Tako ZPIZ-2 v drugem odstavku 193. člena vprašanje povrnitve ZPIZ nasproti zavarovalnici ureja drugače kot ZOZP in že zaradi načela *lex posterior* uživa prednost.²³

Subrogacijski zahlevki izhajajo iz strukture obligacijskega razmerja ter umeščenosti v celovit sistem povrnitve škode, njihova podlaga pa so lahko tudi splošni predpisi o izpolnitvi s subrogacijo, zlasti 275. člen OZ. Če bi – recimo na podlagi morebitne zavarovalne pogodbe med delodajalcem in zavarovalnico o zavarovanju odgovornosti za bolniškega nadomestila – delodajalec izplačano nadomestilo povrnila zavarovalnica, bi ta lahko od povzročitelja škode ter zavarovalnice, pri kateri ima ta zavarovano odgovornost, zahtevala povrnitev že na podlagi 963. člena OZ. V prvi vrsti sploh ne gre za zahteve proti zavarovalnici AO, ampak za zahtevek nasproti povzročitelju, posledično – ker zavarovalnica odgovarja v mejah odgovornosti svojega zavarovanca – pa tudi zoper zavarovalnico.

Razlikovanje neposrednih in posrednih oškodovancev, ki ga sodišča utemeljujejo z ZOZP, ni konsistentno. Bistvo obveznega zavarovanja avtomobilske odgovornosti je, da mora lastnik vozila skleniti zavarovanje za »škodo, ki jo z uporabo vozila povzroči tretjim osebam zaradi smrti, telesne poškodbe, prizadetega zdravja, uničenja in poškodovanja stvari« (15. člen ZOZP), ter da zavarovalnica tem tretjim osebam odgovarja neposredno, do višine predpisane zavarovalne vsote, ter solidarno z drugimi odgovornimi osebami (20. člen ZOZP). Zavarovalnica nasproti tretjim osebam ne more uveljavljati ugovorov iz razmerja z zavarovancem (7. člen ZOZP). Odgovornost ni omejena na neposredno škodo ali na neposredne udeležence prometne nesreče.

Da imajo zavodi ter zavarovalnice, omenjeni v 18. členu ZOZP, vrnitive zahtevke, v prvi vrsti ne izhajajo iz njihove omebe v zakonu, ampak iz strukture sistema povrnitve škode. Z izplačilom dajatev in zagotavljanjem storitev nasproti oškodovancu, pa čeprav na različnih pravnih podlagah, so namreč storili tisto, kar je bil primarno dolžan storiti povzročitelj škode oziroma zavarovalnica, kjer je imel povzročitelj zavarovano odgovornost: povrnili so škodo oziroma njen del. Res je, da ZOZP ter ZZZVZZ in ZPIZ-2 vrnitive zahtevek imenujejo »odškodninski«, vendar iz vsebine, umeščenosti in funkcije zahtevka izhaja, da je zahtevek v bistvu subrogacijski (regresni).²⁴

²³ Tako D. Možina, S. Lipužič, navedeno delo, str. 384 in naslednje.

²⁴ Regres v civilnem pravu na splošno pomeni povračilo: oseba, ki izpolni upnikovo terjatev, lahko terja povračilo od druge osebe, ki prav tako odgovarja za isto obveznost in je bila s plačilom razbremenjena (glej 188. člen OZ). S plačilom upniku obveznost v zunanem razmerju (med skupnostjo dolžnikov in upnikom) ugasne, nato pa navznoter – med tistimi, ki so odgovorni – tisti, ki je plačal več, kot znaša njegov delež, z regresnim zahtevkom uveljavlja vračilo od drugih oseb. Subrogacija na splošno pomeni, da oseba, ki izpolni obveznost, stopi v položaj oziroma pravice upnika nasproti njegovemu dolžniku. Tako recimo na stranko, ki izpolni dolžnikovo obveznost nasproti upniku in ima za to pravni interes, na podlagi zakona pride upnikova terjatev z vsemi stranskimi pravicami (cessio legis, 275. člen OZ). V zavarovalnem pravu subrogacija pomeni, da z izplačilom odškodnine iz zavarovanja na zavarovalnico preidejo vse zavarovalniške pravice nasproti tistemu, ki je kakorkoli odgovoren za škodo

Zlasti pa razlikovanje med neposrednimi in posrednimi oškodovanci ne prepiča v zvezi z razlikovanjem med ZZS in delodajalci. Po stališču, ki ga zastopa sodna praksa, torej v primeru prometne nesreče, zaradi katere je delavec nezmožen za delo, nadomestilo plače za prvih 30 dni, skupno do 120 dni na leto, plačuje delodajalec, ki povrnitve ne more zahtevati, ker da je le posledni oškodovanec, ki ga zakon ne omenja. V enakem položaju pa ima ZZS, v breme katerega se isto nadomestilo izplačuje za odsotnosti, daljšje od 30 dni (in 120 dni letno), zaradi omebe v zakonu vrnitive zahtevke, pa čeprav v pavšalni obliki. Kdo je upravičenec do povrnitve na podlagi subrogacije, pa tudi do povrnitve škode, mora izhajati iz strukture obligacijskega razmerja. Za povrnitveni ali odškodninski zahtevek mora obstajati tudi vsebinski, ne le formalni temelj. Tako delodajalec kot ZZS izplačujeta nadomestilo plače in torej na enak način prispevata k povrnitvi škode, ki jo mora primarno povrniti povzročitelj oziroma njegova zavarovalnica. Ker se njun položaj v strukturi obligacijskega razmerja ne razlikuje, tudi za razlikovanje med delodajalcem in ZZS glede temelja povrnitvenega zahtevka ni razloga. V obeh primerih gre za nadomestilo plače, ki se pokriva z odškodninskopravno obveznostjo odgovorne osebe, da oškodovancu povrne zaslužek, izgubljen zaradičasne nezmožnosti za delo med zdravljenjem (174. člen OZ), zato za razlikovanje ni podlage.

Da je razlikovanje med neposrednimi in posrednimi oškodovanci in s tem zavračanje zahtevkov delodajalec nekonsistentno, potrjuje tudi okoliščina, da sodna praksa kot škodo priznava stroške tuje pomoči oškodovancu, recimo v obliki pomoči, ki jo oškodovancu nudijo družinski člani.²⁵ To velja tako v primerih, ko se ta škoda uveljavlja nasproti povzročitelju, kot tudi v primerih, ko se povrnitev zahteva od zavarovalnic. V skladu z navedenim razlikovanjem bi bili tudi to posredni oškodovanci, katerih upravičenje bi bilo odvisno od izrecne zakonske podlage (ki je prav tako ni). Enako velja na primer tudi za stroške čiščenja cest po prometni nesreči, ki jih zavarovalnice oziroma povzročitelji povrnejo cestnim podjetjem.

S tem, ko delodajalec brez pravice zahtevati povrnitev pokrije del škode, za katero je sicer odškodninskopravno odgovoren povzročitelj, sta povzročitelj škode in njegova zavarovalnica v tem delu razbremenjena odgovornosti za povzročeno škodo. Takšen rezultat je v ostrem nasprotju z načelom odgovornosti za lastno ravnanje in tudi z načelom popolne povrnitve škode (totalne reparacije). Nasprotuje tudi namenu izplačevanja nadomestila plače: čeprav mora delodajalec zagotavljati nadomestilo plače v vsakem primeru nezmožnosti za delo, ne le tedaj, ko je za delavčev nezmožnost odgovorna tretja oseba, nadomestilo plače prav gotovo ni namenjeno razbremenitvi povzročiteljev poškodb in boleznih in njihovih zavarovalnic. Če oškodovanec ne bi bil zaposlen, bi morala odgovorna oseba (povzročitelj nesreče oziroma zavarovalnica

(prvi odstavek 963. člena OZ). Izraza regres in subrogacija sicer nimata enakega pomena, vendar ju, tudi zaradi neenotne rabe v zakonodaji, teoriji in sodni praksi, v tem prispevku uporabljam kot sinonima in v pomenu, da lahko subjekt, ki oškodovancu povrne škodo oziroma njen del, terja povrnitev od (civilnopravno) odgovorne osebe.

²⁵ Glej na primer sodbo VSL II Cp 2642/2012 z dne 22. maja 2013 ter sodbo VSL I Cp 3851/2011 z dne 6. junija 2012.

to tretjo osebo, najsi bo delodajalec ali nosilec socialnega zavarovanja, že na podlag splošnih pravil.

Odgovor je po mojem mnenju pritrdilen. Podlaga zanj so določbe OZ, na katere moramo skupaj z določbami o zdravstvenem in pokojninskem zavarovanju, določbami o delovnih razmerjih ter določbami o zavarovanju avtomobilske odgovornosti gledati kot na celovit in koherenten sistem povrnitve škode. V skladu z 275. členom OZ na tistega, ki izpolni obveznost, pri tem pa ima kakšen pravni interes, ob izpolnitvi preide po samem zakonu upnikova terjatev za vsemi strankinimi pravicami. Pravni interes ima gotovo tisti, ki mora obveznost tudi sam izpolniti, ²⁷ torej tudi delodajalec, če si je nadomestilo plače tudi civilnopravna odškodnina za izgubljeni zaslužek.

Ratio subrogacijskega učinka je, da s tem, ko delavec dobi nadomestilo plače, povzročiteljeva (in posledično, zavarovalničina) obveznost povrnitve škode ne more biti izključena. V nasprotnem primeru bi bil z izplačilom nadomestila na stroške delodajalca in nosilca zavarovanja (torej med drugim tudi na stroške državnega proračuna) razbremenjen povzročitelj škode.²⁸ Hkrati pa tudi delavec (oškodovanec) ni upravičen do (v tem delu) dvojne odškodnine.

To so tudi razlogi za ureditev subrogacije v primerjalnem pravu. V nemškem, avstrijskem, švicarskem in francoskem pravu denimo velja, da v primeru, če delodajalci izplačujejo nadomestilo plač, za delavčovo začasno nemožnost pa je odgovorna tretja oseba, nastopi subrogacija, delodajalci pa lahko povrnitev zahtevajo od povzročitelja oziroma zavarovalnice.²⁹

Omeniti velja še, da bi se prepoved neupravičene obogatitve na strani oškodovanca načeloma lahko upoštevala tudi v okviru instituta vštevanja koristi pri odmeri odškodnine (*compensatio lucri cum damno*), vendar je subrogacijski pristop (*cessio legis*) učinkovitejši in konsistentnejši. Pomeni namreč avtomatičen prehod odškodninskega zahtevka oškodovanca, ki ga ima nasproti odgovorni osebi, na delodajalca, medtem ko v položaju, ki ga zagovarjajo slovenska sodišča v navedenih odločbah, v

27 S. Gigoj, Komentar obligacijski razmerji, Uradni list SRK, Ljubljana 1984, 300. člen ZOR, str. 102; ter M. Juhart v M. Juhart, N. Plavšak (ur.), OZ s komentarjem, GV Založba, Ljubljana 2003, 275. člen OZ, str. 308. Glej na primer tudi avstrijsko Vrhovno sodišče, OGH, z dne 24. marca 1994 v zadevi št. 2 Ob21/94, ki je tako odločilo na podlagi zakonodaje, ki je bila tedaj primerljiva z današnjo slovensko. Podobno velja za švicarsko vrhovno sodišče, BGt., v zadevi BGE I 126 III 521 z dne 26. septembra 2000.

²⁸ Tako tudi B. Reinhard v Erfurter Kommentar zum Arbeitsrecht, Beck, 14. izd., 2014, EFZG zauevi BOL 120 in 321 z dne 20. septembra 2008.

²⁹ 6. I. st. 1.
³⁰ Za nemško pravo glej par. 6 EFZG (Einkommenfortzahlungsgesetz), za avstrijsko pravo K.-H. Danz in H. Koziol, P. Bydlinski, R. Bollenberger (ur.), ABGB-Kommentar, 2. izd., Springer, Dunaj, 2007, par. 1325, r. št. 17, str. 1517; za švicarsko pravo glej: BGE 126 III 521 z dne 26. septembra 2000; za francosko pravo glej četrti odstavek 29. člena Loi n° 95-677 du 5 juillet 1985 tendant à l'amélioration de la situation des victimes d'accidents de la circulation et à l'accélération des procédures d'indemnisation (konsolidirana verzija, zadnja sprememba z dne 28. aprila 2012), ki subrogacijski zahtevek omogoča socialnim blagajnam, poleg tega pa tudi delodajalcem, in sicer za vse dohodke in akcesorna plačila za čas kratkotrajne nezmožnosti za delo, izvirajoče iz škodnega dogodka.

D. Možina: Delodajalec...

vaneč zaposlen in mora nadomestilo najprej izplačati delodajalcu. Zakaj bi moral delodajalec nositi končno breme prometnih nesreč v delu, ki se nanana-
Zakaj bi moral delodajalec nositi končno breme prometnih nesreč v delu, ki se nanaša na izplačevanje nadomestila plače do 30. delovnega dne odsotnosti (do 120 dni
ša na izplačevanje nadomestila plače do 30. delovnega dne odsotnosti (do 120 dni
letno)? Za povzročeno škodo primarno odgovarja njen povzročitelj, poleg njega pa –
do višine zavarovalne vsote – tudi zavarovalnica, pri kateri ima zavarovano odgo-
vornost. Zakaj naj bi delodajalci – ob tem, da so v Sloveniji že tako čezmerno obre-
menjeni z davki in restriktivnim delovnopravnim okvirom – nosili še del posledic
prometnih nesreč namesto njihovih povzročiteljev in namesto zavarovalnic, ki so za
plačilo škode iz teh nesreč pobrale premije? Ne le delovanje zavoda za socialnost
zavarovanje (v smislu odločbe Ustavnega sodišča), tudi delovanje in solventnost
delodajalcev je v javnem interesu. Delodajalci so podjetja, brez njih ni delavcev in
delodajalcev je v javnem interesu. Če delodajalcem nalagamo nesorazmerne obveznosti
in s tem ogrožamo njihov obstoj, ogrožamo tudi delovanje socialne države. Promet-
ni nesreče, ki jih zakrivijo tretje osebe, prav gotovo ne spadajo med tveganja, ki naj
jih nosi delodajalec. Sodišča, ki svoja stališča obrazložijo le zelo formalistično, v
smislu odsotnosti izrecne pravne podlage, se s posledicami svojih odločitev ne
ukvarjajo. Opozoriti velja, da nadomestilo plače tudi ni edino breme, ki ga morata
delodajalec nositi zaradi prometne nesreče delavca: med drugim mora trpeti tudi
delavčeva odsotnost oziroma morebiti celo plačevati drugega delavca, da oprav
delavčevo »odškodninskega« zahtevka za povrnitev škode v smislu izgube prihodnj
delo. Glede »odškodninskega« zahtevka je sodna praksa jasna: kot posrednega
kov oziroma stroškov nadomestne delovne sile je sodna praksa jasna: kot posrednega
oškodovanec do povrnitve ni upravičen.²⁶ Ta primer tudi ne spada v okvir subrogac
cijskega zahtevka, kajti ne gre za obliko povrnitve škode delavcu (oškodovanecu
poleg tega mora delodajalec bolniško odsotnemu delavcu izplačati tudi druge daja
ve, na primer regres za letni dopust, morebitno odpravnino ob invalidski upokoji
dajatve pokrite z odškodninskimi zahtevkom delavca (na primer prispevki za soci
na zavarovanja), z izplačilom upravičenja preidejo na delodajalca, ki lahko povr
dajatve pokrite z odškodninskimi zahtevkom delavca (na primer prispevki za soci
na zavarovanja), z izplačilom upravičenja preidejo na delodajalca, ki lahko povr
dajatve pokrite z odškodninskimi zahtevkom delavca (na primer prispevki za soci
na zavarovanja), z izplačilom upravičenja preidejo na delodajalca, ki lahko povr

4. Subrogacijski učinek na podlagi splošnih pravil obligacijskega prava

V luči povedanega se zastavlja vprašanje, arja ali ne, da bi se v ZOP, Sprajujemo se, z drugimi besedami, sploh potrebna izrečna pravna podlaga v ZOP. Sprajujemo se, z drugimi besedami, ali civilnopravni zahtevek oškodovanca nasproti povzročitelju škode za izgubljeni ali celotno nemožnosti za delo, s tem, ko tretja oseba na drugi pravni zaslupek zaradi začasne nemožnosti za delo, s tem, ko tretja oseba na drugi pravni podlagi oškodovancu povrne del ali celotno škodo zaradi izgube zasluška, preide na

²⁶ Glej sodbo VSC Cpg 319/2011 z dne 25. aprila 2012 in sodbo VSL I Cpg 127/2002 z dne 7. decembra 2003.

bistvu isti zahtevek oškodovanca nasproti povzročitelju kljub prejemu nadomestila obstaja naprej, ob njegovem uveljavljanju pa se je treba posebej ukvarjati z vštevanjem koristi.

Z izplačilom nadomestila plače subrogacijski učinek seveda ne nastopi le zoper zavarovalnice pri obveznem zavarovanju AO, ampak tudi zoper vse tiste, ki civilnopravno odgovarjajo za povzročitev delavčeve začasne nemožnosti.

5. Sklep

Pravni položaj, kot izhaja iz citiranih sodb domačih sodišč, vključno z Ustavnim sodiščem, povzroča nesprejemljive posledice. Čeprav sta za prometno nesrečo, kategorizirano kot delo, civilnopravno odgovorna delavčeva začasna nemožnost za delo, delodajalec, ki je delavcu dolžan izplačati povzročitelji in njegova zavarovalnica, pa delodajalec, ki je delavcu dolžan izplačati povzročitelji plače prvih 30 delovnih dneh odsotnosti (do 120 letno), nima možnosti nadomestilo plače prvih 30 delovnih dneh odsotnosti ali zavarovalnice.

Nobenega razloga ni, da bi morali slovenski delodajalci, v nasprotju z delodajalci v drugih evropskih državah, nositi del sicer pravno priznane škode, ki jo v prometnih nesrečah, za katere odgovarjajo tretje osebe, utrpijo njihovi delavci. To še toliko bolj velja v luči stečajnih davčnih in drugih obremenitev slovenskih delodajalcev. Posledica takšne ureditve je – poleg dobičkov zavarovalnic – tudi padanje konkurenčnosti gospodarstva. Nobenega razloga ni, da bi delodajalčevo izplačilo nadomestilo plače v tem delu razbremenilo povzročitelja škode in njegovo zavarovalnico; to je v nasprotju tako z namenom delodajalčeve obveznosti zagotavljanja nadomestila kot tudi z načelom odgovornosti za lastna ravnanja ter načelom popolne povrnitve škode.

Če na sistem povrnitve škode gledamo kot na celoto, povrnitveni zahtevek delodajalca na podlagi subrogacije izhaja že iz strukture obligacijskega razmerja. Pravna podlaga zanj so splošne določbe obligacijskega prava (275. člen OZ). Kljub temu ob morebitni reformi zaradi jasnosti predlagam tudi prilagoditev zakonodaje. Subrogacijski pristop veliko boljše odgovarja na izzive koordinacije med sistemi zdravstvenega zavarovanja, civilnopravne odgovornosti povzročitelja škode ter njegove zavarovalnice, ki vsi na določen način prispevajo k povrnitvi škode iz prometnih nesreč.